

UN LOT DE MONEDE ȘI ARTEFACTE METALICE RECENT INTRATE ÎN COLECȚIA MUZEULUI DE ISTORIE A MOLDOVEI DIN CADRUL COMPLEXULUI MUZEAL NAȚIONAL „MOLDOVA” IAȘI*

Adelina PICIOR**, Andrei BALTAG***, Senica ȚURCANU****

Cuvinte cheie: *Italia, monede antice, monede medievale și moderne, obiecte metalice, Muzeul de Istorie a Moldovei*

Keywords: *Italy, ancient coins, medieval and modern coins, metal objects, Moldavia's History Museum*

Prezentăm, în cele ce urmează, un lot de 37 de monede și piese de decor, intrate recent în colecția Muzeului de Istorie a Moldovei din cadrul Complexului Muzeal Național „Moldova” Iași. Ele au fost predate de către Inspectoratul de Poliție Județean Iași, în anul 2022.

Materialul numismatic constă în 32 de monede antice (21 ex.), medievale și moderne (10 ex.) și contemporane (1 ex.), toate confecționate din metal comun.

Piesele antice sunt cele mai numeroase. Cea mai veche dintre ele este o emisiune grecească (**Cat. nr. 1**), perforată și extrem de uzată. Reprezentările de pe ambele fețe sunt ilizibile, motiv pentru care nu s-a reușit identificarea ei adecvată. Credem, totuși, că ar putea fi atribuită secolelor IV-II a. Chr. Grupul de monede romane (**Cat. nr. 2-21**) se constituie din nominaluri diverse, care se datează pe parcursul a aproape patru veacuri. Pentru prima parte a acestui interval am reușit să identificăm 13 ași și un sesterț. Majoritatea așilor poartă efiile ultimilor împărați din dinastia Flavia (Titus – 3 ex., **Cat. nr. 4-6**; Domitianus – 3 ex., **Cat. nr. 7-9**). Într-un singur caz, nu am reușit să identificăm emitentul (**Cat. nr. 13**). Sesterțiul a fost bătut de către Commodus

* Acest articol a fost elaborat cu sprijinul unui grant acordat de Academia Română, în cadrul proiectului cu numărul GAR 138/2023 – „Corpusul descoperirilor romane din *Barbaricum*-ul românesc”.

** Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași – Facultatea de Istorie, IAȘI.

*** Academia Română, Filiala Iași – Institutul de Arheologie, IAȘI.

**** Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași – Muzeul de Istorie a Moldovei, IAȘI.

(**Cat. nr. 12**). Lotul studiat conține, de asemenea, doi antoninieni din a doua parte a secolului al III-lea (**Cat. nr. 14-15**). Piesele cele mai recente sunt bronzuri constantiniene, de la Constantinus I (**Cat. nr. 16-17**) și de la fii săi, Constantinus II (**Cat. nr. 18**), Constantius II (**Cat. nr. 19-21**).

Din păcate, nu avem nici o informație care să sprijine încercarea noastră de stabili originea acestor monede antice. Bronzurile romane timpurii, de mari dimensiuni (ași și sestertii), constituie o prezență excepțională pe teritoriul actual al Moldovei¹. De altfel, datorită metalului din care erau confecționate, aceste nominaluri erau foarte puțin atractive pentru populațiile „barbare” din afara *limes*-ului, care preferau aurul și argintul. Cel mai probabil, piesele respective își au originea în interiorul Imperiului, unde erau destul de comune, fiind folosite în tranzacțiile comerciale din epocă. În provincia *Dacia*, aflată în vecinătatea Moldovei, se cunosc numeroase descoperiri de bronzuri romane, dar majoritatea lor se datează într-o perioadă posterioară războaielor dacice². Cea de-a doua zonă romană din apropiere, provincia *Moesia Inferior*, a intrat mai devreme sub autoritatea romană, iar infuzia de numerar mărunț, din metal comun, în vederea monetizării economiei locale, s-a petrecut încă din vremea lui Augustus³.

Monedele romane mai târzii (antoninienii și bronzurile constantiniene) apar relativ sporadic în descoperirile din arealul est-carpatic, în tezaure⁴ și, mai ales, în mod izolat⁵. În general, ele sunt legate de prezența goților în acest spațiu, iar originea lor trebuie căutată în provinciile romane din dreapta Dunării (*Scythia Minor*, *Moesia Secunda*), de unde au ajuns în Moldova pe căi preponderent non-comerciale⁶. În aceste teritorii, mai ales bronzurile împăraților din dinastia Constantiniană se găsesc din abundență⁷.

Monedele medievale și moderne (**Cat. nr. 22-31**) au fost bătute, cu o singură excepție, pe teritoriul Italiei, majoritatea în regiunea Lombardiei. În Catalog, care a fost aranjat pe spații monetare, potrivit dreptului monetar din epocă⁸, piesele respective au fost atribuite diferitelor state care și-au exercitat autoritatea asupra acestui areal, de-a lungul timpului: Margrafiatul de Mantua (**Cat. nr. 22**), Ducatul de Mantua (**Cat. nr. 23-25**),

¹ Pentru descoperiri mai recente de acest fel, a se vedea: Munteanu, Istina, Coșa 2020, 125, 10-12.

² Găzdac 2010/ Catalogues/ Site finds/ Dacia (CD); Munteanu 2017/ Liste de monede/ Dacia (CD).

³ Vertan 2002, 285-492; Găzdac 2010/ Catalogues/ Site finds/ Moesia Inferior (CD).

⁴ Mitrea, Constantinescu 1978; Munteanu, Boțan, Apostu 2015, 176-181, II (Focșani, jud. Vrancea); Mihăilescu-Bîrliba, Ursachi 1988 (Traian, jud. Neamț).

⁵ Butnariu 1987; Butnariu 1988.

⁶ Mihăilescu-Bîrliba, Ursachi 1988, 122-123; Moisil 2009, 265, 283-284, 2; Munteanu, Grecu 2021, 383-387.

⁷ Ocheșeanu 2006.

⁸ Pentru această manieră de ordonare a monedelor medievale, a se vedea, în special, lucrările lui V. M. Butnariu (Butnariu 1997, 161; Butnariu 2005, 265; ș.a.).

Regatul Italiei (**Cat. nr. 26**), Regatul Spaniei (**Cat. nr. 28**) sau Primul Imperiu Francez (**Cat. nr. 30**). O emisiune provine din vecinătatea Lombardiei, din atelierul de la Bologna, aflat sub autoritatea Statului Papal (**Cat. nr. 27**). O alta a fost bătută la Schmöllnitz (Slovacia), în numele Ducatului de Milano, ca posesiune a Habsburgilor (**Cat. nr. 29**). Doar o singură monedă nu a putut fi identificată, datorită stării precare de conservare (**Cat. nr. 31**).

Acest grup de monede medievale și moderne, de sorginte „italiană”, ar putea să ne furnizeze indicii asupra provenienței întregului lot studiat. Majoritatea acestor emisiuni deosebite sunt nominaluri mărunte, confecționate din metale inferioare, a căror putere circulatorie arareori depășea spațiul de emisie, astfel că nu le regăsim în descoperirile din Moldova, nici în tezaur⁹, nici izolat¹⁰. Destul de probabil, piesele respective, destul de particulare, provin din nordul Italiei. Este posibil ca și monedele antice din acest lot să aibă o origine similară. Desigur, aceasta este doar o presupunere, care necesită verificări.

Cea mai recentă monedă este datată în 2009 și reprezintă singura piesă contemporană din componența lotului. Moneda este comună în circulația monetară actuală a spațiului românesc, fără a prezenta particularități deosebite.

Majoritatea pieselor se păstrează într-o stare precară de conservare, cu urme de uzură și deteriorare, rezultate în urma condițiilor în care au fost depozitate și a modalităților de curățare necorespunzătoare. Pe lângă starea foarte slabă de conservare, moneda grecească (**Cat. nr. 1**) prezintă o perforație realizată, cel mai probabil, pentru utilizarea ei drept medalion. Pot fi surprinse descențări de baterie, bucăți lipsă și urme de coroziune, atât pe materialul numismatic, cât și pe celelalte obiecte metalice. Uzura a implicat dificultăți în identificarea pieselor, datorită vizibilității reduse a reliefulor imprimate pe pastila monetară. De asemenea, manufacturarea obiectelor metalice nu a permis stabilirea unor analogii cu alte piese care să conțină aceleași caracteristici artistice.

Obiectele metalice sunt confecționate din alamă, cu greutate scăzute, între aproximativ 7 g și 0,55 g. Cu excepția butonului pentru manșetă (**Cat. nr. 33**), cu specific militar, piesele ilustrează scene și personaje religioase. Remarcăm că, în majoritatea cazurilor lipsesc părțile de prindere a artefactelor. În urma identificării unor particularități comune, trei dintre piese (**Cat. nr. 35-37**) se aseamănă, după formă și dimensiune, medalioanelor datate în secolul al XVIII-lea, din regiunea Italiei.

În concluzie, proporția mare de piese, atât numismatice, cât și de decor, ale căror analogii se regăsesc, în bună măsură, pe teritoriul Italiei, ar putea reprezenta un argument în favoarea ipotezei că artefactele provin din această regiune. Absența sau

⁹ Butnariu 2019.

¹⁰ Butnariu 2024.

frecvența redusă a acestor emisiuni în zona Moldovei susțin constituirea lotului în afara teritoriului românesc.

Menționăm că analizele compoziționale de tip spectrofotometrie de fluorescență de raze X au fost realizate de dr. ing. Maria Geba, la Centrul de Cercetare și Restaurare-Conservare a Patrimoniului Cultural din cadrul Complexului Muzeal Național „Moldova” Iași, în cursul anului 2023.

Catalog¹¹

MONEDE ANTICE

Monede grecești

1. AE; 17x18 mm; 2,634 g; f. s. c.; perforată;
Av. Ilizibil;
Rv. Ilizibil;
Monedă grecească, secolele IV-II a. Chr.
Compoziție elementală: 31,17% Cu; 1,53% Zn; 44,65% Pb; 22,65% Sn.

Monede romane imperiale

AUGUSTUS

2. AE; 26x27 mm; 9,219 g; 6 h; s. c.; bătută descentrat pe rv.;
Av. CAESAR AVGV[STVS TRIBVNIC P]OTEST Capul lui Augustus, spre dreapta;
Rv. [C CAS]SIVS CELER IIVIRA[AFF] / SC (în câmp);
Roma, *as*, anul 16 a. Chr. (RIC I², p. 70, nr. 376).
Compoziție elementală: 97,09% Cu; 0,21% Fe; 0,63% Ni; 0,57% Ag; 1,5% Sb.

TIBERIUS

3. AE; 25x26 mm; 7,490 g; 7 h; f. s. c.;
Av. [TI CAESAR DIVI] AVG [F AVGVST IMP VIII] Capul lui Tiberius, laureat, spre stânga;
Rv. [PONTIF MAXIM TRIBVN POTEST XXXVII] / S - C (în câmp) Caduceul înaripat;
Roma, *as*, anii 35-36 (RIC I², p. 98, nr. 59; BMC I, p. 138, nr. 120-124).
Compoziție elementală: 99,91% Cu; 0,09% Fe.

¹¹ Au fost folosite următoarele abrevieri pentru descrierea monedelor (AE – bronz; g – gram; mm – milimetru; h – oră; f. s. c – foarte slab conservată; s. c. – slab conservat; b. c. – bine conservată; av. – avers; rv. – revers; nr. – număr) și pentru compoziția lor elementală (Cu – cupru; Zn – zinc; Pb – plumb; Sn – staniu; Fe – fier; Ni – nichel; Sb – stibiu; Ag – argint).

TITUS

4. AE; 27x28 mm; 8,690 g; 6 h; s. c.; bătută descentrat pe av.;
Av. DIVVVS AVGVSTVS [P]AT[E]R Capul lui Divus Augustus, radiat, spre stânga;
Rv. [IMP T VESP AVG REST] / S - C (în câmp) / PROVIDENT (sub altar) Altar;
Roma, as, anii 80-81 (RIC II.1², p. 230, nr. 455).
Compoziție elementală: 99,82% Cu; 0,18% Fe.
5. AE; 25x28 mm; 10,310 g; 6 h; s. c.; bătută descentrat pe rv.;
Av. DIVVVS AVGVSTVS PATER Capul lui Divus Augustus, radiat, spre stânga;
Rv. IMP T VESP AVG REST / S - C (în câmp) Vulturul stând frontal pe glob, cu capul spre dreapta și aripile întinse;
Roma, as, anii 80-81 (RIC II.1², p. 230, nr. 460).
Compoziție elementală: 99,02% Cu; 0,32% Pb; 0,40% Sn; 0,37% Fe.
6. AE; 25x26 mm; 9,203 g; 6 h; s. c.; bătută decentrat pe av. și pe rv.;
Av. [M AGRIPPA] L F COS III Capul lui Agrippa, purtând coroană rostrală, spre stânga;
Rv. [IMP T VESP AVG REST] / [S] - C (în câmp) Neptun stând spre stânga, ținând delfinul în mâna dreaptă și tridentul în mâna stângă;
Roma, as, anii 80-81 (RIC II.1², p. 230, nr. 470).
Compoziție elementală: 99,74% Cu; 0,14% Pb; 0,12% Fe.

DOMITIANUS

7. AE; 26x27 mm; 8,462 g; 6 h; f. s. c.;
Av. Legendă ilizibilă; Bustul lui Domitianus, laureat, spre dreapta, decorat cu *aegis*;
Rv. [SALVTI AVGVSTI] / S C (în câmp) Altar rectangular cu trei scări, decorat cu coarne la capete și ușa cu patru panouri;
Roma, as, anul 84 (RIC II.1², p. 281, nr. 224-226) sau anul 85 (RIC II.1², p. 286, nr. 304).
Compoziție elementală: 99,01% Cu; 0,76% Pb; 0,23% Fe.
8. AE; 28x30 mm; 9,490 g; 6 h; s. c.; bătută descentrat pe rv.;
Av. [IMP CAES DOMIT] AVG GERM COS XIII CENS [PER P P] Capul lui Domitianus, laureat, spre dreapta;
Rv. [FIDEI PVB]LICAE / S C (în câmp) Fides stând spre dreapta, ținând spice de grâu în mâna dreaptă și farfuria cu fructe în mâna stângă;
Roma, as, anul 87 (RIC II.1², p. 302, nr. 542).
Compoziție elementală: 98,99% Cu; 0,24% Pb; 0,40% Sn; 0,37% Fe.
9. AE; 26x27 mm; 9,234 g; 5 h; s. c.; bătută descentrat pe rv.;
Av. IMP CAE[S] DOMIT AVG GERM CO[S] XVI [CENS PER P P] Bustul lui Domitianus, laureat, spre dreapta;
Rv. VIRTU[TI] - AVGVSTI / S C (în câmp) Virtus stând spre dreapta, sprijinind piciorul drept pe coif, ținând sulița în mâna dreaptă și *parazonium* în mâna stângă;
Roma, as, anii 92-94 (RIC II.1², p. 321, nr. 757).
Compoziție elementală: 99,56% Cu; 0,13% Pb; 0,3% Fe.

ANTONINUS PIUS

10. AE; 24x25 mm; 8,893 g; 11 h; f. s. c.;

Av. [ANTONINVS] AVG P[IVS P P] Capul lui Antoninus Pius, laureat, spre dreapta;

Rv. TR P[OT C]OS I[II] / S - C (în câmp) Clementia stând spre stânga, ținând *patra* în mâna dreaptă și sceptrul în mâna stângă;

Roma, *as*, anii 140-144 (RIC III, p. 117, nr. 699A).

Compoziție elementală: 94,37% Cu;

DIVA FAUSTINA I

11. AE; 24x25 mm; 10,657 g; 12 h; f. s. c.;

Av. [DIVA FAUSTINA] Bustul Faustinei I, drapat, spre dreapta, cu părul ondulat, aranjat în jurul capului și strâns în coc;

Rv. AVGVS[TA] / S - C (în câmp) Ceres, stând spre stânga, ținând torța în mâna dreaptă și spicele de grâu în mâna stângă;

Roma, *as*, anul 141 (RIC III, p. 167, nr. 1171a).

Compoziție elementală: 97,13% Cu; 1,01% Pb; 0,47% Sn; 1,40% Fe.

COMMODUS

12. AE; 27x28 mm; 17,912 g.; 6 h, s. c.; Av. [M CO]MMODVS - ANTON[INV]S AVG

Capul lui Commodus, laureat, spre dreapta;

Rv. [TR P VII] IMP [III COS III P P] / S C (în câmp) Jupiter, drapat pe jumătate, stând spre stânga, ținând Victoria în mâna dreaptă și sceptrul în mâna stângă;

Roma, *sestertius*, anii 181-182 (RIC III, p. 405, nr. 322Aa).

Compoziție elementală: 55,76% Cu; 3,15% Zn; 30,13% Pb; 9,65% Sn; 1,31% Fe.

Secolele I-II

13. AE; 25x26 mm; 7,691 g; f. s. c.;

Av. Ilizibil;

Rv. Ilizibil;

Roma, *as*, secolele I-II p. Chr.

Compoziție elementală: 90,58% Cu; 6,32% Pb; 3,10% Fe; 0,18% Ni.

GALLIENUS

14. AE; 18x19 mm; 1,900 g; 6 h; f. s. c.;

Av. [GALLI]ENVVS [AVG] Bustul lui Gallienus, radiat, spre dreapta;

Rv. [PROVIDENTIA AVG]G Providentia, drapată, stând spre stânga, ținând bagheta în mâna dreaptă și *cornucopia* în mâna stângă; globul la picioare;

Roma, *antoninianus*, anii 254-255 (RIC V.1., p. 82, nr. 158).

Compoziție elementală: 74,51% Cu; 3,68% Zn; 7,09% Pb; 3,57% Sn; 11,16% Fe.

CLAUDIUS GOTHICUS

15. AE; 18x19 mm; 2,704 g; 12 h; f. s. c.;

Av. I[MP C]LAV[DIVS] P [F AVG] Bustul lui Claudius Gothicus, radiat, drapat, spre dreapta;

Rv. [V]IR[TVS] A[VG] Marte, cu cască, mergând spre dreapta, ținând sulița în mâna dreaptă și trofeul în mâna stângă;

Mediolanum, *antoninianus*, anii 268-270 (RIC V.1., p. 225, nr. 172).

Compoziție elementală: 70,27% Cu; 1,55% Zn; 12,21% Pb; 9,8% Sn; 6,17% Fe.

CONSTANTINUS I

16. AE; 17x20 mm; 2,567 g; 12 h; s. c.; bătută descentrat pe rv.;

Av. [I]MP CONST[ANTINV]S P F AVG Bustul lui Constantinus I, laureat, cuirasat, spre dreapta;

Rv. SOLI IN - [VI] - CTO COMITI / PLC (în exergă) / F (în câmp, stânga) / T (în câmp, dreapta) Sol, cu hlamida atârând în spate, stând spre stânga, ridicând mâna dreaptă și ținând globul în mâna stângă;

Lugdunum, AE2, toamna anului 307 - c. anii 309-310 (RIC VI, p. 265, nr. 309/310).

Compoziție elementală: 53,97% Cu; 0,92% Zn; 28,35% Pb; 15,16% Sn; 1,16% Fe.

17. AE; 19x22 mm; 2,267 g; 6 h; f. s. c.; bătută descentrat pe av.; ruptă marginal;

Av. [CONST]ANTINVS P F AVG Bustul lui Constantinus I, laureat, drapat, cuirasat, spre dreapta;

Rv. [SOLI]N[VIC - TO CO]MITI / F (în câmp, stânga) / T (în câmp, dreapta) / •ATR (în exergă) Sol, radiat, cu hlamida drapată pe umărul drept, stând în picioare la stânga, ridicând mâna dreaptă și ținând globul în mâna stângă;

Trier, officina A, *follis*, anul 317-318 (RIC VII, p. 176, nr. 162).

Compoziție elementală: 55,51% Cu; 1,69% Zn; 25,93% Pb; 13,68% Sn; 3,2% Fe.

CONSTANTINUS II

18. AE; 19 mm; 2,156 g; 12 h; f. s. c.; bătută descentrat pe rv.;

Av. C[ONSTANTI]NUS IVN NOB CAES Bustul lui Constantinus II, laureat, drapat, cuirasat, spre dreapta;

Rv. [VICTORIAE LAETAE PRINC PERP] / ASIS Două Victoriei, înaripate, față în față, ținând scutul pe care este inscripționat VOT/PR sprijinit de altar;

Siscia, officina A, AE2, 319 (RIC VII, p. 433, nr. 72).

Compoziție elementală: 85,12% Cu; 0,25% Zn; 4,96% Pb; 3,54% Sn; 6,13% Fe.

CONSTANTIUS II

19. AE; 19x20 mm; 3,886 g; 12 h; s. c.;

Av. [D N CONSTAN - TIVS P F AVG] Bustul lui Constantius II, cu diademă perlată, drapat, cuirasat, spre dreapta; € în spatele bustului;

Rv. [FEL TEMP RE - PARATIO] / [SM]KA (în exergă) Soldat, cu cască, drapat, cuirasat, împungând un călăreț căzut cu mâna dreaptă și ținând scutul în mâna stângă; scutul, la dreapta; călărețul întors cu fața către soldat, întinzând mâna stângă;

Cyzicus, officina A, AE2, 351-354 (RIC VIII, p. 497, nr. 100).

Compoziție elementală: 69,51% Cu; 0,29% Zn; 27,34% Pb; 1,67% Sn; 1,18% Fe.

- 20.** AE; 16x18 mm; 4,319 g; 12 h; f. s. c.;
 Av. [D N CON]STANTIVS IVN [NOB C] / A (în spatele bustului) Bustul lui Constantius II, drapat, cuirasat, spre dreapta;
 Rv. [FEL TEMP RE - PARATIO] / LXXII (în câmpul superior, stânga) / [...SIS] (în exergă) Soldat, cu cască, drapat, cuirasat, împungând un călăreț căzut cu mâna dreaptă și ținând scutul în mâna stângă; scutul, la dreapta; călărețul întors cu fața către soldat, extinzând mâna stângă;
 Siscia, AE2, anii 352-355 (RIC VIII, p. 374, nr. 335).
 Compoziție elementală: 19,04% Cu; 11,18% Zn; 67,13% Pb; 2,64% Sn.
- 21.** AE; 14x15 mm; 1,874 g; 12 h; f. s. c.;
 Av. [...] CONSTAN [...] Bustul lui Constantius II, cu coroană de perle, drapat, cuirasat, spre dreapta;
 Rv. FEL [TEMP] – REPARAT[IO] / M (în câmp, stânga) / [...] (în exergă) Soldat, cu cască, drapat, cuirasat, împungând un călăreț căzut cu mâna dreaptă și ținând scutul în mâna stângă; scutul, la dreapta; călărețul întors cu fața către soldat, întinzând mâna stângă;
 AE3, anii 355 - 361, Sirmium (RIC VIII, p. 390, nr. 73) sau Heraclea (RIC VIII, p. 437, nr. 93) sau Thessalonica (RIC VIII, p. 421, nr. 211).
 Compoziție elementală: 60,28% Cu; 1,15% Zn; 37,45% Pb; 1,12% Sn.

MONEDE MEDIEVALE ȘI MODERNE

Statele italiene

MARGRAFIATUL DE MANTUA

FRANCESCO II GONZAGA (1484-1519)

- 22.** AE; 16x17 mm; 0,980 g; f. s. c.;
 Av. [...] · MAR · MAN · IIII;
 Rv. Ilizibil;
 1 *soldo*, anii 1484-1519 (CNI, p. 246, nr. 105).
 Compoziție elementală: 99,35% Cu; 0,65% Pb.

DUCATUL DE MANTUA

GUGLIELMO GONZAGA (1550-1587)

- 23.** AE; 16x17 mm; 0,786 g; 3 h; s. c.; bătută descentrat pe rv.;
 Av. GVLI[EL · D]VX · MAN · III · E · M · M · F · Capul ducelui descoperit, cu barbă, spre stânga;
 Rv. SANCTA BARBAR[A] Sfânta Barbara, spre dreapta, ținând turnul în mâna stângă;
 1 *quattrino*, anii 1550-1587 (CNI IV, p. 307, nr. 71-72).
 Compoziție elementală: 69,79% Cu; 0,20% Zn; 1,46% Pb; 1,05% Sn; 27,49% Fe.

- 24.** AE; 15 mm; 1,172 g; 8 h; s. c.; bătută descentrat pe av. și pe rv.;
 Av. GVLLIE[L · D]VX · MAN · E · M · M · F · Capul ducelui descoperit, cu barbă, spre stânga;
 Rv. SANGVNIS · XPI · IHESV Vasul cu sângele lui Hristos;
 1 *quattrino*, anii 1550-1587 (CNI IV, p. 300, nr. 93).
 Compoziție elementală: 99,66% Cu; 0,34% Pb;

DUCATUL DE MANTUA (Cassale Montferrat)

FERDINAND GONZAGA (1612-1626)

- 25.** AE; 20 mm; 1,660 g; 12 h; s. c.;
 Av. · FER · / · DVX · / · MAN · / · ET M · F · Legenda încununată;
 Rv. Crucea Ierusalimului, încununată;
 1 *grosso*, anii 1612-1626 (World Coins 2018, p. 1198, nr. 29).
 Compoziție elementală: 88,45% Cu; 1,00% Zn; 1,32% Pb; 9,24% Fe.

REGATUL ITALIEI

VITTORIO EMANUELE II (1861-1878)

- 26.** AE; 19x20 mm; 1,613 g; 6 h; s. c.;
 Av. VITTORIO EMANUELE II RE D'ITALIA F Capul lui Vittorio Emanuele al II-lea, spre stânga;
 Rv. 2 / CENTESIMI / 1861 / M Valoarea și data, încununate de două ramuri, de dafin și de stejar; deasupra steaua și jos semnul monetăriei;
 2 *centesimi*, anii 1861-1867, Milano (World Coins 2015, p. 857, nr. 2.1).
 Compoziție elementală: 92,21% Cu; 0,33% Zn; 1,16% Pb; 6,30% Sn.

STATUL PAPAL BOLOGNA

PIUS VI (1775-1799)

- 27.** AE; 21 mm; 1,546 g; 12 h; s. c.;
 Av. PIVS · SEXTVS · PON · M · A · IX Însemnele papale;
 Rv. * / QVATRI / NO / ROMANO Legenda decorată cu o cunună de lauri;
 1 *quattrino*, anul 1785 (World Coins 2010, p. 947, nr. 1223).
 Compoziție elementală: 99,38% Cu; 0,62% Pb;

REGATUL SPANIEI - DUCATUL DE MILANO

CAROL II (1665-1700)

- 28.** AE; 14x15 mm; 0,844 g; s. c.;
 Av. · CA[ROLVS · II] · REX · H · Bustul ducelui, spre dreapta;
 Rv. MLNI / DVX Legenda pe două rânduri, cu coroana deasupra, încununată;
 1 *quattrino*, anii 1675-1700 (World Coins 2018, p. 1238, nr. 68).
 Compoziție elementală: 88,63% Cu; 10,01% Zn; 1,36% Pb.

SFÂNTUL IMPERIU ROMAN - DUCATUL DE MILANO

MARIA THERESA (1740-1780)

29. AE; 23x24 mm; 5,886 g; 12 h; s. c.;

Av. M · THERESIA · D · G · R · I · H · B · R · A · A · D · MED · / S (în partea de jos)

Bustul Mariei Theresa, cu voal, spre dreapta;

Rv. UN SOLDO 1777 Inscripție pe trei rânduri, încununată;

1 *soldo*, anul 1777, Schmöllnitz (Herinek, p. 86, nr. 1865).

Compoziție elementală: 96,38% Cu; 3,62% Pb.

PRIMUL IMPERIU FRANCEZ - REGATUL ITALIEI

NAPOLEON I (1805-1814)

30. AE; 18x19 mm; 1,559 g; f. s. c.;

Av. [NAPOLEONE IMPE]RATORE [E RE 1813] Bustul lui Napoleon, spre stânga;

Rv. [REGNO D'ITALIA] / CENTESIMO / M Coroana Lombardiei, cu șapte raze;

1 *centesimo*, anii 1807-1813, Milano (World Coins 2015, p. 815, nr. 2.1).

Compoziție elementală: 99,56% Cu; 0,26% Zn; 0,18% Pb.

Spațiu monetar neidentificat

31. AE; 12x13 mm; 0,431 g; f. s. c.;

Av. Ilizibil;

Rv. Ilizibil.

Compoziție elementală: 41,37% Cu; 4,09% Zn; 52,08% Pb; 2,46% Sn; 9,9% Ag; 0,1% Sb.

MONEDE CONTEMPORANE

România

32. AE; 18 mm; 2,769 g; 12 h; b. c.;

Av. 5 BANI Valoarea nominală;

Rv. ROMANIA Stema României, în centru, înconjurată de grupuri de câte patru stele, cu câte patru raze și anul 2009, jos;

România, 5 bani, anul 2009 (World Coins 2018a, p. 1144, nr. 190).

Compoziție elementală: 93,75% Cu; 5,99% Zn; 0,26% Ni.

ALTE ARTEFACTE

33. Buton pentru manșetă;

Alamă; 25x25 mm; 3,585 g; s. c.;

[PUBLI]QUE - FRANCA[ISE] Coloană de fascii, cu un chipiu frigian deasupra, decorată cu securi, cununi de stejar și lauri împrejur;

Franța, Regimentul de Infanterie Ligne, anii 1792-1973.

Compoziție elementală: 89,19% Cu; 8,91% Zn; 1,22% Pb; 0,14% Sn; 0,45% Fe.

34. Aplică;

Alamă; 5,6x1,20 mm; 6,927 g; b. c.; părți lipsă (membrele superioare);

Reprezentarea lui Iisus Hristos, răstignit, cu o perforație la nivelul membrelor inferioare.

Compoziție elementală: 80,89% Cu; 7,82% Zn; 7,79% Pb; 1,91% Sn; 1,58% Fe.

- 35.** Medalion;
 Alamă; 16 mm; 1,104 g; 12 h; b. c.; formă circulară;
 Av. DB · C Fecioara Maria cu pruncul;
 Rv. H (în interiorul vasului) Pocalul liturgic, radiat;
 Compoziție elementală: 67,60% Cu; 3,73% Zn; 13,29% Pb; 7,93% Sn; 7,44% Ag.
- 36.** Medalion;
 Alamă; 12x14 mm; 0,556 g; 12 h; b. c.; formă octogonală;
 Av. · S - ANT[...]O[...] P · Sfântul Anton de Padova care este binecuvântat de Iisus Hristos;
 Rv. S · FRAN · ORA · PRO · N Sfântul Francisc de Assisi ținând crucea pe care este răstignit Iisus Hristos;
 Compoziție elementală: 67,25% Cu; 1,35% Zn; 12,02% Pb; 5,25% Sn; 14,13% Ag.
- 37.** Medalion;
 Alamă; 15x19 mm; 0,771 g; 12 h; b. c.; formă romboidală;
 Av. Iisus Hristos răstignit, cu două stele deasupra capului;
 Rv. Fecioara Maria cu pruncul, cu un inger la picioare, în partea stângă;
 Compoziție elementală: 78,21% Cu; 0,71% Zn; 8,59% Pb; 2,48% Sn; 9,9% Ag; 0,1% Sb.

A GROUP OF COINS AND METAL ARTIFACTS RECENTLY ENTERED INTO
 THE COLLECTIONS OF THE MOLDAVIA'S HISTORY MUSEUM OF THE
 NATIONAL MUSEUM COMPLEX "MOLDOVA" IN IAȘI
 (ABSTRACT)

The batch of pieces that we present entered the collection of the History Museum of Moldova in 2022. It contains 32 coins and 5 modern metal artifacts (3 medallions, an applique and a button). The identification of the coins is as follows: 1 AE Greece (4th-2nd BC); 1 as, Augustus; 1 as, Tiberius; 3 asses, Titus; 3 asses, Domitian; 2 asses, Antoninus Pius; 1 sestertius, Commodus; 1 as, 1st-2nd centuries; 1 antoninianus, Gallienus; 1 antoninianus, Claudius Gothius; 2 AE, Constantine I; 1 AE, Constantine II; 3 AE Constantine II; 1 piece of 1 soldo, Francesco II Gonzaga, Margraviate of Mantua; 2 pieces of 1 quattrino, Guglielmo Gonzaga, Duchy of Mantua; 1 piece of 1 grosso, Ferdinand Gonzaga, Duchy of Mantua, Cassale Montferrat (Italian States); 1 piece of 2 centesimi, Vittorio Emanuele II, Kingdom of Italy; 1 piece of 1 quattrino, Pius VI, Bologna (Papal States); 1 piece of 1 quattrino, Charles II, Duchy of Milan (Kingdom of Spain); 1 piece of 1 soldo, Maria Theresa, Duchy of Milan (Holy Roman Empire); 1 piece of 1 centesimo, Napoleon I, Kingdom of Italy (First French Empire); 1 unidentified AE and 1 piece of 5 bani, Romania.

LIST OF ILLUSTRATIONS:

- Fig 1. Pieces recently entered in the collection of the Museum of History of Moldova (Cat. 1-18).
- Fig 2. Pieces recently entered in the collection of the Museum of History of Moldova (Cat. 19-33).
- Fig 3. Pieces recently entered in the collection of the Museum of History of Moldova (Cat. 34-37).

Bibliografie

- Butnariu 1987, V. M. Butnariu, *Monedele romane postaueliene în teritoriile carpato-dunăreano-pontice (anii 275-491). I. Perioada 275-324*, în: ArhMold, XI, 1987, 113-140.
- Butnariu 1988, V. M. Butnariu, *Monedele romane postaueliene în teritoriile carpato-dunăreano-pontice (anii 275-491). II. Perioada 324-383*, în: ArhMold, XII, 1988, 131-196.
- Butnariu 1997, V. M. Butnariu, *Moldova între „spații monetare” și „rațiuni de stat”. Anii 1574-1612*, în: Studii și Cercetări de Numismatică, 12, 1997, 157-172.
- Butnariu 2005, V. M. Butnariu, *Note numismatice (V)*, în: ArhMold, 27, 2005, 265-285.
- Butnariu 2019, V. M. Butnariu (ed.), *Moneta terrae moldaviae - II - Repertoriu tezaure*, Editura Stef, Iași, 2019.
- Butnariu 2024, V. M. Butnariu, *Descoperiri izolate: repertoriu*, Editura PIM, Iași, 2024.
- BMC I *Coins of the Roman Empire in the British Museum*, I. H. Mattingly, *Augustus to Vitellius*, Oxford University Press, London, 1923.
- CNI IV *Corpus Nummorum Italicorum*, IV. V. E. III di Savoia, *Lombardia*, Carlo Colombo, Rome, 1913.
- Găzdac 2010, C. Găzdac, *Monetary Circulation in Dacia and the Provinces from the Middle to Lower Danube from Trajan to Constantine I (AD 106-337), Second edition, Coins from Roman Sites and Collections of Roman Coins from Romania*, VII, Mega Publishing House, Cluj-Napoca, 2010.
- Herinek 1970, L. Herinek, *Österreichische Münzprägungen von 1740-1969*, Münzhandlung Herinek, 1970.
- Mihailescu-Bîrliba, Ursachi 1988, V. Mihailescu-Bîrliba, V. Ursachi, *Tezaurul de monede descoperit la Traian, județul Neamț*, în: ArhMold, XII, 1988, 117-130.
- Mitrea, Constantinescu 1978, B. Mitrea, Gh. Constantinescu, *Notă despre un tezaur de monede romane imperiale din secolul al III-lea descoperit în Moldova de Jos*, în: Carpica, X, 1978, 185-193.

- Moisil 2009, D. Moisil, *Moneda romană târzie în Barbaricum. România - studiu de caz*, în O. Țentea, I. C. Opreș (eds.), *Near and beyond the roman frontiers. Proceedings of a colloquium held in Târgoviște, 16-18 october 2008/ Supplementum „Cercetări Arheologice”, XVIII*, Editura Conphys, București/ Râmnicu Vâlcea, 2009, 257-294.
- Munteanu 2017, L. Munteanu, *Moneda în așezările Daciei romane*, Bibliotheca Classica Iassiensis XV, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2017.
- Munteanu, Grecu 2021, L. Munteanu, A. Grecu, *Monede romane imperiale recent intrate în colecția muzeului „Ștefan cel Mare” din Vaslui*, în: ActaMM, 42, 2021 (2022), 381-389.
- Munteanu, Boțan, Apostu 2015, L. Munteanu, S.-P. Boțan, A.-E. Apostu, *Descoperiri monetare în Moldova. VII*, în: ArhMold, 38, 2015, 175-190.
- Munteanu, Istina, Coșa 2020, L. Munteanu, L.-E. Istina, A. Coșa, *Descoperiri monetare din Moldova. XII*, în: ArhMold, 43, 2020, 121-132.
- Ocheșeanu 2006, R. Ocheșeanu, *Les monnaies en Dobroudja de 270 à 498 (Scythie Mineure, Mésie. Seconde)*, Moneta 22, Wetteren, 2006.
- RIC *The Roman Imperial Coinage*, I². C. H. V. Sutherland, *From 31 BC to AD 69*, Spink & Son Ltd., London, 1984; II.1². I. A. Carradice, T.V. Buttrey, *From AD 69-96. Vespasian to Domitian*, Spink & Son Ltd., London, 2007; III. H. Mattingly, E. A. Sydenham, *Antoninus Pius to Commodus*, Spink & Son Ltd., London, 1930; V.1. P. H. Webb, *Valerian to Florian*, Spink & Son Ltd., London, 1972; VI. C. H. V. Sutherland, *From Diocletian's reform (A.D. 294) to the death of Maximinus (A.D. 313)*, Spink & Son Ltd., London, 1967; VII. P. M. Bruun, *Constantine and Licinius. A.D. 313-337*, Spink & Son Ltd., London, 1966; VIII. J. P. C. Kent, *The Family of Constantine I. A. D. 337-364*, Spink & Son Ltd., London, 1981.
- Vertan 2002, A. Vertan, *Circulația monetară în Dobrogea romană (secolele I-III)*, Editura Nereamia Napocae, Cluj-Napoca, 2002.
- World Coins 2010, G. S. Cuhaj (ed.), *Standard Catalog of World Coins 1701-1800*, 5th Edition, Krause Publications, S.U.A., 2010.
- World Coins 2015, T. Michael (ed.), *Standard Catalog of World Coins 1801-1900*, 8th Edition, Krause Publications, S.U.A., 2015.
- World Coins 2018, T. Michael, T. L. Schmidt (eds.), *Standard Catalog of World Coins 1601-1700*, 7th Edition, Krause Publications, S.U.A., 2018.
- World Coins 2018a, T. Michael, T. L. Schmidt (eds.), *Standard Catalog of World Coins 2001-Date*, 13th Edition, Krause Publications, S.U.A., 2018.

Figura 1. Piese recent intrate în colecția Muzeului de Istorie a Moldovei (Cat. 1-18)

Figura 2. Piese recent intrate în colecția Muzeului de Istorie a Moldovei (Cat. 19-33)

34

35

36

37

Figura 3. Piese recent intrate în colecția Muzeului de Istorie a Moldovei (Cat. 34-37)